

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра політичних інститутів і процесів

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «**Співпраця України та Великобританії в контексті сучасних
безпекових відносин: політичний аспект**»

Виконала: студентка IV курсу,

Групи ПНБ(з)-41

Спеціальності 052 Політологія,

освітньої програми «Політологія. Національна безпека»

Ткачова А. П.

Керівник: кандидат політичних наук,

Кобець Ю. В.

Рецензент:

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. Теоретичний аналіз політичного виміру поняття безпеки	
1.1. Поняття «безпека» в сучасному світі.....	6
1.2. Роль політичних відносин у забезпеченні безпеки.....	10
 РОЗДІЛ 2. Історичний аспект співпраці України та Великобританії	
2.1. Особливості формування партнерства України та Великобританії до 90-х років ХХ ст.....	14
2.2. Основні напрями та особливості співпраці між Україною та Великобританією	16
 РОЗДІЛ 3. Аналіз сучасного стану відносин між Україною та Великою Британією в безпековому контексті	
3.1. Політичні угоди та співпраця в рамках міжнародних організацій.....	22
3.2. Спільні безпекові ініціативи та проєкти.....	28
3.3. Спільна участь у миротворчих місіях та операціях.....	34
 РОЗДІЛ 4. Перспективи розвитку партнерства Великобританії та України: політичний аспект	
4.1. Можливості для поглиблення співпраці в політичній сфері	39
4.2. Виклики та перешкоди на шляху співпраці України та Великої Британії.....	41
 ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	48

ВСТУП

Актуальність теми. Розглядаючи динаміку перетворень у світовій політиці, економіці та безпеці через призму сучасного політичного контексту, ми маємо бачити та усвідомлювати, що всі ці зміни несуть із собою у сучасність безпрецедентно нові виклики, які вимагають рішучості та невідкладності у пошуках нових ефективних рішень у питанні співпраці та стратегічного партнерства на глобальному рівні. Взаємодія України та Великої Британії в даному контексті набуває об'єктивної значимості, передусім при розгляді питання забезпечення національної та міжнародної безпеки. Вивчення та поглиблення у специфіку безумовно актуального на сьогоднішній день питання – партнерства України зі Сполученим Королівством у безпековій сфері в політичному контексті, відкриває досить широкий простір для дослідження та аналізу тенденцій розвитку відносин між вищезгаданими країнами та їх впливу на ситуацію у світі.

Дослідження політичного аспекту співробітництва України із Великою Британією у сфері безпеки є актуальним з низки причин.

По-перше, в умовах геополітичних турбулентностей та об'єктивних загроз безпеці, таких як тероризм, екстримізм, кібератаки, гібридні війни та інші злочини проти людства, співпраця держав стає не те, що важливим, а ключовим чинником для забезпечення та підтримки стабільності та безпеки всієї світової спільноти.

По-друге, беручи до уваги те, що і Україна і Велика Британія приймають активну участь у міжнародних ініціативах - НАТО, ОБСЄ, Партнерство для миру, Партнерство у сфері енергетики та безпеки тощо, розгляд аспектів співпраці між Україною та Великобританією у сфері безпеки набуває важливості в контексті сучасних глобальних викликів, таких як російська агресія, тероризм і інформаційна війна. Ця співпраця є ключовою для захисту національних та міжнародних інтересів обох країн, і важливо розуміти їхні спільні політичні зусилля та взаємодію в даній сфері.

Об'єктом дослідження є співпраця України із Великою Британією.

Предметом дослідження є політична взаємодія між Україною та Великою Британією у безпековій сфері в умовах сучасності.

Мета дослідження полягає в оцінці та аналізі співпраці України та Великобританії у сфері політики безпеки, зокрема визначенні основних чинників, які впливають на їх співпрацю, а також пошук можливих шляхів підвищення ефективності їх подальшої співпраці задля зміцнення національної та міжнародної безпеки.

Основними завданнями роботи є:

1. Проаналізувати взаємовідносини України та Великої Британії у сфері політики безпеки на сучасному етапі.
2. Визначити основні фактори, які впливають на співпрацю України та Великої Британії, а також вивчення їх переваг та недоліків.
3. Дослідити роль та внесок обидвох країн у міжнародні безпекові ініціативи.
4. Встановити вектор еволюції цієї співпраці та формулювання пропозицій щодо підвищення ефективності співробітництва України та Великої Британії у сфері безпеки з метою зміцнення їхньої національної та міжнародної безпеки.

Стан наукової роботи. Тему співпраці України та Великої Британії у безпековій сфері досліджували ряд вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Грубінко А.В., Крушинський В. Ю., Скляренко К., Стужук Ю., Самойлова О. Р., Chalmers, M, Cooper, C. та інші.

Методологічна основа. В роботі використано методи аналізу і синтезу, історичний методи при дослідженні сутнісних характеристик взаємодії України та Великобританії у сфері безпеки, а також інституційний підхід для виявлення загальних атрибутів концептуальних засад національної безпеки, які відображають політико-державні, соціально-економічні, соціокультурні, інформаційні та інші

виклики та загрози для держави чи нації в контексті глобальних і регіональних відносин із іншими державами, соціальними групами, етносами, верствами та політичними силами.

Теоретичне і практичне значення роботи полягає у розширенні уявлень щодо основних аспектів політичної взаємодії України та Великобританії в контексті сучасних безпекових відносин. Отримані результати та відомості можуть допомогти покращити розуміння деяких концепцій та моделей стосовно міжнародної безпеки та дипломатії, послужити основою для розробки конкретних стратегій з покращення співробітництва України та Великої Британії у безпековій сфері, зміцнення міжнародної безпеки та підвищення ефективності дипломатичних ініціатив обох країн.

Тематика бакалаврської роботи пройшла апробацію у формі публікації у «Politia. Вісник наукових робіт молодих вчених» за 2024 рік, випуск 7.

Структура роботи. Бакалаврська робота складається із вступу, чотирьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків та списку використаних джерел та літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОГО ВИМІРУ ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКИ

1.1. Поняття «безпека» в сучасному світі

У наш час поняття безпеки стає все більш важливим і актуальним. Зростання глобальних загроз, політичних напруг та технологічних викликів вимагає від нас більш глибокого розуміння суті цього поняття та шляхів забезпечення безпеки.

Сучасне сприйняття безпеки вже давно вийшло за межі традиційного його розуміння, яке охоплювало лише військову сферу. Сьогодні поняття безпеки охоплює широкий спектр аспектів, включаючи політичну, економічну, соціальну, екологічну та кібернетичну безпеку. Ми розглянемо сучасне розуміння безпеки, її еволюцію та актуальні виклики, з якими стикається сучасний світ, наповнений складними взаємозалежностями та загрозами. Дослідимо роль держави, міжнародних організацій та громадськості у забезпеченні безпеки на різних рівнях, адже розуміння суті безпеки та способів її забезпечення є критично важливим для нашої спроможності протистояти викликам сучасного світу та забезпечення мирного та стабільного майбутнього.

Отож, термін «безпека» широко використовується в повсякденній мові, освіті, науці та інших сферах людської діяльності. Дослідження поля використання даного терміну яскраво демонструють, що вчені, освітяни, політики та представники інших сфер вкладають у це питання різне розуміння, а отже трактують по-різному. Проте, якщо на прийняття якихось побутових рішень, щоденну людську діяльність це суттєвого впливу не має, то коли мова заходить про прийняття важливих технічних, інженерних, політичних та управлінських рішень, а також у визначенні критеріїв, методів оцінки та наукових підходів для вирішення теоретичних та практичних питань, пов'язаних з безпекою, точність визначення є, безперечно, ключовим.

Аналіз вже наявних на сьогоднішній день наукових робіт та досліджень показує, що термін «безпека» часто асоціюється з ризиком, небезпекою і загрозою, і зазвичай він пов'язаний з певним об'єктом, таким як технічна система, людина, суспільство, держава тощо.

Досить часто можна зустріти трактування поняття «безпека» як «стану захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди». Такого роду визначення (тобто побудоване на захищеності) не є якоюсь рідкістю. Візьмемо у якості прикладу працю Липканя В.А. «Безпекознавство» [17]. Автор зазначає, що безпека характеризує конкретний стан захищеності будь-якої держави, а також наділена здатністю протистояти змінам умов функціонування, які можуть мати непередбачуваний характер. «Безпека є гарантованою конституційними законодавчими та практичними заходами захистом і забезпеченістю життєвоважливих інтересів об'єкту від зовнішніх та внутрішніх загроз» [10]. У визначенні безпеки згідно з Концепцією національної безпеки України (якою і керується у своїх дослідженнях В.А. Липкань), безпека розглядається як «стан захищеності особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз» .

Варто звернути увагу і на праці таких вчених як Желібо Е.П., Заверуха Н.М. та Зацарний В.В. Їх трактування безпеки звучить як «збалансований стан людини, соціуму, держави, а також природних та антропогенних систем згідно з експертною оцінкою» [11]. Проте ми вважаємо, що всяка оцінка є методом визначення рівня, у даному випадку - рівня безпеки, але сам термін «безпека» є досить неоднозначним.

Є і випадки, коли вченими пропонуються досить громіздкі визначення на кшталт «безпека - це стан захищеності особи, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, що базується на надіях людей, суспільства і держави, світової спільноти, народів, щодо виявлення, передбачення, ослаблення, ліквідації і протидії небезпекам і загрозам, здатним завдати неприйнятної шкоди, порушуючи шляхи для виживання і розвитку, та позбавити фундаментальних матеріальних і духовних цінностей» [12]. Тобто бачимо, що таке визначення є досить широким, проте мало інформативним.

Розглянемо визначення поняття «безпека» через концепцію освіти з напрямом «Безпека життєдіяльності людини». Нам пропонується трактування «Безпека – відсутність неприпустимого ризику». Однак, якщо ризик розглядається як кількісне визначення небезпеки, то безпеку можна визначити як повну відсутність ризику, або, іншими словами, відсутність небезпеки.

Визначення безпеки можна знайти і у Монреальській декларації. Так, згідно другої статті цього документа «безпека - це стан, в якому небезпека і умови, які ведуть до фізичного, психологічного або матеріального збитку, контролюються для того, щоб зберегти здоров'я і добробут індивідів і суспільства. Безпека є результатом комплексного процесу, коли людина взаємодіє з навколишнім середовищем, включаючи фізичні, соціальні, культурні, технологічні, політичні, економічні і організаційні середовища. Безпека, проте, не визначається, як повна відсутність небезпеки» [12].

Ми переглянули лише деяку частину з існуючих на сьогоднішній день трактувань поняття «безпека» і бачимо, що загалом кожне з наведених вище визначень досить різні, оскільки до цього питання автори підходили з різних точок зору, через що, на нашу думку, жодне з них не передає суть цього поняття максимально точно і правильно. Отож, як висновок, бачимо, що жодне із запропонованих вище понять не є універсальним та загальним, проте, підсумовуючи зійдемося на тому, що безпека представляє собою стан відсутності загрози, ризику чи небезпеки для життя, здоров'я, майна, прав та інтересів людини, а також для стабільності та функціонування суспільства, який забезпечується відповідними заходами, стратегіями та системами управління ризиками.

Розібравшись із самою суттю досліджуваного нами поняття, звернемо увагу на питання безпеки у контексті сучасних викликів. Загалом ми визначилися, що у сучасному глобалізованому світі, поняття «безпека» стає дедалі більш складним та багатогранним. Від фізичної безпеки до кібернетичних загроз, від економічної стабільності до соціального благополуччя, це поняття охоплює широкий спектр аспектів, які вимагають постійної уваги та реагування. На сьогоднішній день, в умовах швидко змінюючогося світу, розуміння та забезпечення безпеки стає важливішим завданням, ніж коли-небудь раніше.

Однією з найбільших загроз для безпеки у сучасному світі є тероризм. Терористичні організації, такі як Ісламська держава, Аль-Каїда та інші, використовують насильство та ідеологію, щоб залякати та впливати на політичні та соціальні процеси у різних країнах [36]. Боротьба з тероризмом вимагає спільних зусиль та співпраці між країнами, а також розвитку різних стратегій та методів протидії.

При наближенні до сталого розвитку стає очевидним, що це стає ключовим аспектом забезпечення безпеки, включаючи політичний вимір. Загрози, пов'язані з екологічними проблемами, змінами клімату та вичерпанням природних ресурсів,

не тільки мають екологічний та економічний вплив, але також можуть мати серйозні політичні наслідки. Наприклад, конфлікти між країнами через контроль над природними ресурсами, зокрема водою або землею, часто стає причиною напружених міжнародних відносин.

Крім того, соціальна безпека, яка включає боротьбу з бідністю, нерівністю та дискримінацією, також має важливе значення. Нерівність у доступі до ресурсів або можливостей може призвести до соціальних протестів, політичних нестабільностей та, навіть, конфліктів.

Таким чином, розуміння поняття безпеки у сучасному світі стає все більш складним, а також вимагає комплексного підходу до вирішення різноманітних викликів та загроз. Спільні зусилля, міжнародна співпраця та стратегічне планування є ключовими елементами успішного забезпечення безпеки в умовах сучасного світу, де політичний контекст без перебільшень виступає невід'ємною складовою.

1.2 Роль політичних відносин у забезпеченні безпеки

Розглядаючи безпеку в сучасному світі, необхідно врахувати вплив політичних відносин на формування і забезпечення стабільності та безпеки на міжнародній арені. Політичні відносини між країнами визначають не лише характер їхніх взаємин, але і рівень безпеки на міжнародному рівні. Дипломатичні зусилля, співпраця в рамках міжнародних організацій, а також вирішення конфліктів через мирні переговори - усе це є ключовими елементами політичних відносин, які сприяють зменшенню загроз та ризиків для стабільності та безпеки не лише окремих країн, але і міжнародного співтовариства загалом.

Насамперед ми маємо визначити, що саме мається на увазі, коли ми говоримо про політичні відносини. Міжнародні відносини представлені нам у

якості комплексу взаємодії, контактів та відносин між суб'єктами на міжнародному політичному рівні. Ці суб'єкти можуть включати держави, міжнародні організації, які діють на міжнародному рівні та охоплюють широкий спектр питань, таких як політичні, економічні, соціальні, культурні, екологічні та військові аспекти взаємодії між суб'єктами.

Міжнародні відносини, як правило, направлені на вивчення та аналіз різноманітних питань: прийняття важливих політичних рішень, міжнародна торгівля, дипломатичні відносини, конфлікти, співпраця, міжнародне право та інше. Це і робить політичні відносини важливим предметом дослідження та практичної діяльності, оскільки вони дозволяють розуміти та аналізувати динаміку взаємодії між різними суб'єктами у світі, а також працювати разом, щоб знайти способи досягнення спільних цілей і вирішення глобальних проблем.

Отож, дипломатичні відносини між державами є основним засобом забезпечення безпеки, оскільки вони є життєво важливими у питанні вирішення конфліктів, запобіганні збройним конфліктам і розробки спільних планів та дій направлених на забезпечення стабільності у світі та окремо взятих країнах [18].

Здатність вирішувати конфлікти шляхом мирних переговорів і досягнення компромісу є одним з основних завдань дипломатичних відносин, які впливають на міжнародну безпеку. Переговори та дипломатичні місії допомагають державам зменшувати напругу, створюючи можливості для взаєморозуміння та досягнення міжнародних угод, які сприяють стабільності та мирному вирішенню конфліктів.

Крім того, дипломатичний діалог підвищує довіру та партнерство між державами. Створення платформи для спільної реакції на загрози безпеці, такі як тероризм, кібератаки та розповсюдження зброї масового знищення, можна досягти шляхом обговорення та визнання спільних проблем. В теорії, це сприятиме вирішенню складних міжнародних проблем, таких як міграція, енергетична безпека та кліматичні зміни. Держави можуть співпрацювати для забезпечення

стабільності та безпеки шляхом спільного пошуку рішень і встановлення міжнародних стандартів.

Історія, безсумнівно, повна прикладів, коли політичні зв'язки між державами мали значний вплив на безпеку, наприклад:

1. Холодна війна (1947–1991): Політичні відносини між США та СРСР були складними та змінювалися протягом всієї Холодної війни. У даному випадку на безпеку цих двох країн і світу в цілому значно вплинули гонка озброєнь, ідеологічні розбіжності та шпигунські дії з боку цих двох держав. У 1962 році під час Кубинської ракетної кризи, політичні відносини між США та Радянським Союзом досягли критичного пункту через розміщення ракет на Кубі. Ця криза, яка могла призвести до ядерної війни, була вирішена через дипломатичні переговори та укладення секретних угод, що дозволило обом сторонам зняти ракети та запобігти війні [8].

2. Війна у Європі (1990-1995): Політичні зв'язки між різними етнічними групами та державами на Балканах призвели до конфліктів, таких як війна у Боснії та Герцеговині та війна у Косово. Вони значно порушили безпеку та стабільність регіону.

3. Міжнародна реакція на анексію Криму (2014): Після анексії Криму росією політичні зв'язки між Росією та кількома країнами світу погіршилися. Це призвело до санкцій і ізоляції Росії, порушивши регіональну безпеку та стабільність [32]. Ситуація загострилася у 2022 році, коли росією було організовано та проведено повномасштабне вторгнення на територію України, її окупацію та злочинні дії проти її населення. З боку світового товариства було вжито ряд заходів: на агресора були накладені додаткові санкції та організовано всесторонню підтримку України у боротьбі за її власний суверенітет та місце на світовій арені.

Ці приклади показують, як політичні стосунки можуть впливати на безпеку у світі, створюючи стабільність або створюючи серйозні загрози.

Таким чином, дипломатичні відносини є важливим інструментом для створення такого міжнародного середовища, яке сприяє безпеці та стабільності всієї світової спільноти. Їхня робота полягає в тому, щоб допомогти державам зрозуміти один одного, створити атмосферу довіри та навчити ефективно співпрацювати один з одним, сприяти мирному врегулюванню конфліктів і запобігати виникненню нових загроз безпеці.

РОЗДІЛ 2. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ СПІВПРАЦІ УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОРИТАНІЇ

2.1. Особливості формування партнерства України та Великобританії до 90-х років XX ст.

Історія відносин між Великою Британією та Україною має глибоке вікове коріння, що сягає часів Київської Русі та середньовічної Англії.

Отож, перші згадки про зв'язки між Україною та Великобританією відносяться до періоду Київської Русі. Близько 1074 року Володимир Мономах, майбутній великий князь київський, одружився з дочкою англійського короля - Гітою Вессекською. Таке об'єднання стало символом династичних зв'язків між руссю та Британією. Однак розвиток міждержавних відносин був перерваний монгольським вторгненням у Східну Європу в середині 13 століття, і українсько-британські контакти були здебільшого спорадичними [2].

На початку 17 століття англійська дипломатія виявила активний інтерес до тодішньої України. У 1620-х роках, коли Європа була розділена на протестантські

та католицькі табори, Англія думала про те, як використати українських козаків проти католицької Польщі.

Згодом Англія мала можливість познайомитися з Хмельниччиною. Під час національно-визвольної війни українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького з 1648 по 1657 рік британці стали більш зацікавленими Україною. Олівер Кромвель, лідер революційної Англії, вважав цю війну війною проти спільного противника - католицизму. Кромвель цікавився подіями в Україні та намагався встановити політичні зв'язки з Хмельницьким.

У 1708–1709 роках британський посланник у Москві Чарльз Лорд Вітворт надсилав звіти до Лондона про події в Україні, пов'язані зі створенням протиросійського союзу між гетьманом Іваном Мазепою та шведським королем Карлом XII. Після смерті останнього в 1718 році Велика Британія, стурбована зростанням потужностями Росії, продовжувала підтримувати зв'язки з гетьманом Пилипом Орликом, який перебував у Швеції.

Загалом, усі дії британців, які з різних причин перебували в Російській імперії, були пов'язані з Україною. Наприклад, генерал російської армії Патрик Гордон побував в Україні з 1679 по 1685 рік і обіймав посаду командира російського полку в Києві. Після анексії Криму Російською імперією Томас Макензі став засновником Севастополя у 1783 році. У 1780-1790 роках Вільям Гуд створив ландшафтні парки в багатьох містах України, а в 1795 році Чарлз Гаскойн почав будувати металургійний завод, навколо якого потім стало розвиватися місто Луганськ.

Важливим етапом в історії українсько-британських відносин був період кримської війни з 1853 по 1856 роки. На той час українські землі входили до складу Російської імперії та Австро-Угорщини. Імператором російської імперії був Микола I, який мав наміри поширювати вплив своєї країни на Близький Схід, що перебував під владою Османської імперії. Він прагнув захистити православні

святині у Палестині та звинувачував Османську імперію у порушенні прав російської імперії. Згодом між Російською та Османською імперіями розпочалася війна. Пізніше Франція та Велика Британія вступили у війну на боці Османської імперії, борючись проти Росії. Кримський півострів став центральною територією бойових дій. Для Англії кримська війна стала ключовою, оскільки саме ця війна показала, що британська армія є передовою, на відміну від російської, та продемонструвала могутність Великобританії на світовій арені [14].

На початку 20 століття боротьба українців за національні права в Російській та Австро-Угорській імперіях стає значущим фактором у відносинах між Україною та Великою Британією. Ще до початку Першої світової війни питання політичного становища українців набувало популярності у британській пресі та серед впливових британських осіб, оскільки деякі британські та українські публіцисти активно поширювали інформацію про Україну та намагалися отримати підтримку серед значущих представників британського суспільства.

Британський уряд звернув увагу на українське питання після проголошення Української Народної Республіки у 1917 році, хоча продовжував бути обережним щодо національних зусиль. На початку 1918 року Союз Конституційних демократів був готовий офіційно визнати УНР. Однак після укладення Берестейського миру з Центральними державами та вступу німецько-австрійських військ на її територію ця можливість зникла. Після війни СК ставився до галицьких українців більш сприятливо. Британський уряд виступав проти польських претензій на Східну Галичину під час Паризької мирної конференції (1919 року), розглядаючи можливість її приєднання до Росії, Чехословаччини або навіть існування як незалежної держави під протекторатом Ліги Націй. Тим не менш, під тиском Франції Союз Конституційних демократів врешті-решт погодився на встановлення польської влади в регіоні, хоча й зберіг за Україною право на територіальну автономію.

У кінці 1980-х років зміцнення контактів між Україною і Сполученим Королівством стало актуальним в контексті процесу лібералізації політичного режиму в СРСР. У 1988 році містами-побратимами стали Горлівка і Барнзлі, а у 1989 році – Київ і Единбург [14].

Підводячи підсумки, зазначимо, що відносини України та Великої Британії до 1991 року є дійсно довготривалими і досить динамічними. Великобританія нерідко цікавилася та підтримувала Україну на шляху становлення її незалежності. Протягом усієї історії цієї співпраці зв'язок між Україною та Великобританією укріплювався. Отримавши глибше розуміння історичного контексту відносин між Україною та Великою Британією до набуття Україною незалежності у 1991 році, ми усвідомлюємо усю важливість цих взаємин для обох країн. Проте на цьому їх співпраця не була завершена, навпаки, стрімко розвивалась та ставала тіснішою.

2.2. Основні напрями та особливості співпраці між Україною та Великобританією

Отож, у Великій Британії знали про Україну як соціальну та політичну реальність ще за часів визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького, який був відомий там як «козацький генерал».

Під час візиту до Києва, вже після проголошення незалежності України у вересні 1995 року Малкольм Рифкінд, державний секретар Її Величності у закордонних справах та справах Співдружності, наголосив на тому, що зв'язки України з Європою йдуть з далекого минулого. Британія відігравала важливу роль у зовнішньополітичних відносинах українських урядів під час визвольних змагань 1917–1921 років. Але лише після того, як Україна отримала незалежність, відносини між двома країнами могли повноцінно розвиватися [1].

31 грудня 1991 року відбулося офіційне визнання Великою Британією України як незалежної держави. Цей жест відкрив нову еру у відносинах між Україною та Великобританією та відзначив початок потенційно конструктивного політичного діалогу та укладання основних принципів взаємин, які відкривають широкі можливості для їх співпраці та взаєморозуміння.

Вже у січні 1992 року між Великою Британією та Україною було встановлено дипломатичні відносини та відкрито у Києві посольство, а згодом були підписані перші двосторонні документи.

З іншого боку, початок українсько-британських відносин характеризувався певною мірою відсутністю активного діалогу між країнами через властиву західноєвропейським країнам тенденцію обережного ставлення до новоспечених незалежних країн. Небажання Великої Британії до поглиблення політичних відносин з Україною було аргументовано тим, що вона, як і решта пострадянських держав попри свою незалежність далі залишається під протекторатом російської федерації.

Економічні проблеми стали однією з причин відсутності поглибленого діалогу між Британією та Україною. Вони не розвивалися належним чином через відсутність в Україні на початок 1990-х років стабільної валюти та високий рівень інфляції.

Складність налагодження діалогу між Україною та Великою Британією було зумовлено існуванням ще однієї проблеми - наявністю в Україні ядерного арсеналу, успадкованого від Радянського Союзу. Це питання стало ключовим в українсько-британських двосторонніх відносинах від початку їх становлення. Як одна з постійних членів Ради Безпеки ООН і члена ядерного клубу, Велика Британія була дуже стурбована передачею Україні третього за потужністю ядерного арсеналу у світі, який значно перевищував арсенал самої Великобританії.

Загалом, міждержавні відносини між Великою Британією та Україною розвивалися повільно, адже вектори розвитку цих країн дещо відрізнялися. Основними напрямками цих відносин стали європейські питання, включаючи регіональну безпеку, інтеграцію у регіональні інституції та зміцнення стабільності в Європі. Але і тут виникли проблеми через відсутність української інфраструктури в Британії та обмежений досвід спілкування українських дипломатів з британськими чиновниками. Відносини між Україною та Великою Британією покращилися лише після набуття Україною у 1996 році статусу без'ядерної держави.

Ще однією причиною потепління в українсько-британських відносинах, як зазначає С. Савін, є «переосмислення Заходом, і Великобританією, зокрема, ролі України як одного з головних чинників стабільності в Східній Європі та інструменту впливу на росію» [29], адже на той момент спостерігалось посилення конфлікту між Заходом і Росією щодо її внутрішньої та зовнішньої політики.

У 1995 році Президентом України Л. Кучмою було здійснено офіційний візит до Лондона під час якого, на зустрічі з прем'єр-міністром Дж. Мейджером, було ухвалено спільну декларацію, у якій Великобританія наголосила на своїй підтримці України в її прагненні стати частиною ЄС.

Британія має можливість прямо чи опосередковано впливати на просування певних рішень щодо України, оскільки вона є авторитетним членом Європейського Союзу та значним гравцем на європейському просторі. Однак, у разі вступу України до Європейського Союзу, Велика Британія може зіткнутися з проблемами, особливо на політичному рівні. Наприклад, з урахуванням кількості населення, Україна отримає участь у визначенні рішень в інституціях Європейського Союзу, таких як Європейська Комісія та Європарламент, з кількістю голосів, що майже рівна британській. Це може ускладнити передбачуваність та контрольованість парламентської ситуації.

Протягом другої половини 90-х років відносини між Україною та Великобританією покращувались, підписувалися договори, відбувалися зустрічі. Проте з 2001 по 2003 рік українсько-британські відносини погіршилися. Причиною цього стала критика з боку Великобританії щодо невдалого реформування в Україні, а також зростання у країні недемократичних тенденцій, зокрема обмеження свободи слова.

Події 2004 року, які стали відомі як «помаранчева революція» та призвели до появи в Україні влади прогресивних політиків, які сприяли позитивним змінам як у внутрішній політичній ситуації в Україні, так і на міжнародному глобальному рівні. Вже у 2005 році Віктор Ющенко відвідав Великобританію з офіційним візитом, під час якого він отримав нагороду від британської організації «Чаттем Хауз». Ця поїдка сприяла налагодженню дипломатичних відносин між двома країнами та подоланню відчуженості.

Упродовж 2008–2009 років спостерігалось посилення та активізація політичних контактів на вищих рівнях через значну кількість візитів. Зокрема, Президент України здійснив три візити до Великої Британії: травень, жовтень 2008 року та січень 2009 року, а також візит Голови Верховної Ради України до Великої Британії в жовтні 2009 року [1].

Відносини між двома країнами продовжували розвиватися в 2009–2013 роках. Протягом цього періоду дві держави підтримували дипломатичні контакти на рівні міністерств. У відносинах між Сполученим Королівством та Україною особлива увага зосереджувалася на підписанні Угоди про асоціацію, яка розглядалася як ключовий механізм для трансформації України відповідно до британських національних інтересів.

Відносини між Великою Британією та Україною пройшли багато етапів свого розвитку та подолали безліч труднощів. Після Майдану у 2014 році та конфлікту на сході України, Велика Британія визнала територіальну цілісність

України та підтримала санкції проти Росії через анексію Криму та підтримку сепаратистських сил на Донбасі. Крім того, вона надала Україні гуманітарну та військову допомогу, чим вкотре відтвердила свою непохитну підтримку нашої держави у боротьбі за збереження свого законного місця на політичній арені.

Попри складні внутрішньополітичні процеси у Британії після референдуму 23 червня 2016 року, після якого уряд взяв курс на вихід країни із Європейського Союзу, поглиблення співпраці між Україною та Великою Британією продовжував набувати нових обертів. У період від 2016 по 2019 рік країнами було підписано ряд договорів та ініціатив, завдячуючи яким ми маємо на сьогоднішній день тісні політичні зв'язки із Сполученим Королівством.

Так, у березні 2016 року було підписано новий британо-український договір в рамках оборонної сфери. Деякі фахівці вважали його найбільш значимим за увесь період двосторонніх відносин між двома країнами, бо він не тільки найбільший по строкам виконання (15 років), а й, як зазначав уряд Великої Британії, «передбачає такі сфери співпраці, як обмін інформацією щодо потенційних загроз, участь у спільних навчаннях, навчальні програми з підготовки особового складу Збройних Сил України та співпрацю у сфері військової техніки» [41]. Для такої потужної європейської країни як Велика Британія, передбачення таких умов для іншої країни, яка не є членом ні ЄС, ні навіть НАТО було виключно-сприятливим кроком [30].

Також, на період 2018-2019 року Британією було висунуто перелік проектів, направлених на допомогу Україні, які фінансувалися урядом Великобританії. Ця допомога була надана в рамках чотирьох програм фінансування, включно з фінансуванням з боку Британської ради в Україні [26]:

- Фонд попередження конфліктів, стабільності та безпеки (CSSF)
- Фонд ефективного врядування (GGF)
- Фонд двосторонніх програм (BPF)

- Гуманітарний фонд Міністерства міжнародного розвитку Великої Британії

Підтримка охоплювала такі сфери, як [26]:

- Урядування та реформи
- Боротьба з корупцією
- Підзвітність і комунікації
- Конфлікт, стабільність і безпека
- Гуманітарна сфера
- Права людини / Фонд двосторонніх програм
- Освіта та культура.

Проте, найбільшого значення у розвитку міждержавних відносин України та Великої Британії набула співпраця після подій в Україні у лютому 2022 року. Повномасштабне вторгнення росії на територію України, а також залякування та недружні дії з боку російської федерації по відношенню до всієї європейської спільноти сприяло зміцненню відносин України із більшістю європейських країн, адже ніщо так не зближує країни, як спільна глобальна загроза.

З моменту повномасштабного вторгнення росії у 2022 році Сполучене Королівство було одним із найбільших постачальників військової допомоги Україні, навчало українські Збройні Сили та Сили безпеки в межах операції «Орбітал» і було першою європейською країною, яка надала летальну допомогу. Сполучене Королівство заявляло, що продовжуватиме підтримувати Україну стільки, скільки їй буде потрібно, щоб Україна могла ефективно захищатися. [34].

Отож, зазначимо, що розвиток відносин між Україною та Великою Британією протягом всього часу від проголошення Незалежності України і до цього часу дійсно був суперечливим і нестабільним. Пов'язано це було більшою мірою з непослідовністю української влади щодо вибору зовнішньополітичного курсу та повільним розвитком внутрішньополітичної реформи.

Однак Великобританія стала для України важливим і надійним союзником на шляху до становлення і розвитку її як окремої суверенної держави. Представляючи інтереси України на міжнародній арені, Велика Британія активно підтримує українців у боротьбі з російською агресією, яка триває ще від початку 2014 року. Британська монархія демонструє свою політичну діяльність, демонструючи, що вона є одним із найважливіших союзників України на її шляху до членства в Європейському Союзі.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ В БЕЗПЕКОВОМУ КОНТЕКСТІ

3.1 Політичні угоди та співпраця в рамках міжнародних організацій

З моменту проголошення незалежності 24 серпня 1991 року Україна почала активно займатися власною зовнішньою політикою - почала розвивати двосторонні дипломатичні відносини з провідними державами світу, в тому числі із Великою Британією.

Як член ЄС (до Brexit 2020 року), постійний член Ради Безпеки ООН та одна з найрозвиненіших держав світу з тісними союзницькими зв'язками з США, Велика Британія стала ключовим дипломатичним партнером та стратегічним союзником України. Вона була однією з перших європейських країн, яке визнала незалежність України та уклала низку договорів, підтримуючи її у прагненнях увійти до кола країн-членів ЄС.

Загалом, Україна та Сполучене Королівство уклали близько 50 двосторонніх міжнародних договорів, в тому числі 10 двосторонніх міжнародних договорів, які було укладено за часів Радянського Союзу.

Українська внутрішня та зовнішня політика значною мірою залежить від партнерства з Великою Британією в міжнародних організаціях. Ця співпраця особливо важлива в сучасному геополітичному контексті, оскільки вона дозволяє обом країнам вирішувати проблеми та виклики глобального рівня. Вона відображає спільний інтерес у забезпеченні міжнародного миру, безпеки та стабільності.

Однією з перших значимих угод став договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ), адже, як було згадано у попередньому розділі, наявність в Україні ядерної зброї дещо відштовхувало Велику Британію від встановлення та розвитку із нею дипломатичних зв'язків. Під час візиту міністра закордонних справ Д. Херда у 1994 році, від імені Великої Британії Україні була висунута пропозиція: разом із відмовою від наявної в Україні ядерної зброї, доєднатися до ДНЯЗ. Як наслідок, приєднання України до ДНЯЗ і підписання Меморандуму про гарантії безпеки України з боку РФ, Великої Британії та США 5 грудня 1994 року в Будапешті стало поштовхом до поліпшення дипломатичних відносин між Україною та Великою Британією.

У період з 2001 по 2004 роки Україна та Велика Британія активно працювали над розробкою ряду важливих двосторонніх договірних актів у військовій сфері. Це свідчило про високий пріоритет, який вони відводили розвитку своїх відносин та спільність інтересів у питаннях колективної безпеки. Значна увага фахівців обох країн до зміцнення правової бази військової співпраці була зумовлена розширенням відносин України з НАТО та успіхами у виконанні двосторонньої програми міждержавного співробітництва [4].

Співпраця між Україною та Великою Британією ґрунтується на міцному фундаменті угод та договорів, які охоплюють широкий спектр сфер. Ці документи окреслюють політичні та правові рамки співпраці, створюючи основу для взаємодії в ключових секторах, таких як політичний, економічний, оборонний,

культурний та інші.

Зважаючи на тему нашого дослідження, пропонуємо ознайомитися з частиною підписаних у двосторонньому порядку договорів у сфері безпеки, які ми навели в табл.1.

**Основні договори у сфері безпеки та оборони підписані між Україною та
Сполученим королівством Великобританії та Північної Ірландії**

Назва укладеного договору	Дата підписання
1. Договір про принципи відносин і співробітництво між Україною і Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії [6]	10.02.1993
2. Протокол про подальший розвиток військового співробітництва між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Великої Британії та Північної Ірландії [27]	20.02.1996
3. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії стосовно використання українських полігонів збройними силами Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії [22]	18.07.1996
4. Меморандум про взаєморозуміння стосовно співробітництва та координації між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних	12.04.2000

справ та у справах Співдружності Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії [7]	
5. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони [21]	06.09.2004
6. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерством енергетики й кліматичних змін Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у сфері радіаційної безпеки, фізичного захисту й нерозповсюдження ядерних матеріалів [23]	31.08.2009
7. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони [20]	02.11.2016
8. Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою фінансового моніторингу України та Підрозділом фінансової розвідки Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії за погодженням Генерального Директора Агенції з питань національної злочинності щодо співробітництва в сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним	29.11.2018

шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [19]	
9. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [35]	08.10.2020
10. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії [36]	12.01.2024

Зауважимо, що окрім зазначених у табл. 1 договорів, між Україною та Великобританією було підписано багато інших, не менш важливих угод, які охоплюють і інші сфери міждержавних відносин:

1. Угода про вільну торгівлю між Україною та Великою Британією, укладена у 2021 році, яка націлена на зростання обсягів торгівлі та інвестицій між цими двома країнами. Підписаний документ допоможе усунути перешкоди для вільного обміну товарами та послугами, а також створить нові можливості для українських підприємств

2. Угода про партнерство та співпрацю між Україною та Європейським Союзом (2014 рік). Незважаючи на те, що Велика Британія вийшла з Європейського Союзу у 2020 році, Угода продовжує відігравати важливу роль у відносинах між країнами. Цей документ визначає спільні цінності та цілі обох країн, забезпечуючи основу для співпраці навіть після виходу Великої Британії з ЄС.

3. Декларація, узгоджена між Україною, Великою Британією та іншими країнами G7 у 2023 році, підтверджує солідарність та підтримку України в її зусиллях протистояти агресивній політиці росії.

Всі підписані країнами угоди та договори є фундаментальними елементами,

що формують основу для глибокого та різностороннього співробітництва між Україною та Великою Британією. Вони не лише сприяють зміцненню політичних, економічних та культурних зв'язків між країнами, але й підтримують стратегічні цілі України щодо її наближення до євроатлантичного простору.

Україна та Велика Британія продовжують активно співпрацювати у багатьох міжнародних організаціях, включаючи Раду Безпеки ООН, НАТО, ОЕСР та інших.

Обидві країни, як було зазначено вище, мають широкий спектр двосторонніх угод, що охоплюють різні сфери співробітництва, такі як торгівля та інвестиції, оборона та безпека, ядерна енергетика, освіта та наука, культура. Разом з тим Україна та Великобританія мають спільні проекти та ініціативи, в яких обидві країни приймають активну участь. Такими є, наприклад, Програма посилення спроможностей Військово-Морських Сил України, Фонд партнерства Україна-Велика Британія та Угода про вільну торгівлю, які, безперечно, сприяють зміцненню відносин між країнами. Важливими елементами є ключові угоди та договори, такі як Угода про співробітництво у сфері безпеки, Угода про вільну торгівлю, Угода про політичне співробітництво та співпрацю, Угода про партнерство та співпрацю з ЄС, які забезпечують стійку основу для розвитку відносин між Україною та Великою Британією в різних сферах.

Співпраця України та Великобританії в рамках міжнародних договорів ґрунтується на загальних цінностях демократії, захисту прав людини та верховенства права. Ця взаємодія має велике значення для підтримки суверенітету та територіальної цілісності України, а також для її стрімкого руху в напрямку євроатлантичної інтеграції. Спільне визнання цих цінностей сприяє зміцненню відносин між країнами та сприяє створенню сприятливого для стабільності та розвитку міжнародного середовища.

3.2. Спільні безпекові ініціативи та проекти

Співпраця між країнами у сфері безпеки стає надзвичайно важливою в сучасному світі, де загрози безпеці стають складнішими та глобальнішими. Україна у своїй співпраці із Великобританією зацікавлена в спільних проєктах і ініціативах, спрямованих на підтримку стабільності та запобіганні небезпекам у світі.

Через активну участь у міжнародних організаціях та формування власних національних стратегій безпеки, Україна та Велика Британія проявляють потенціал для зміцнення безпеки як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні. Їхні спільні дії в цьому напрямі сприяють не лише захисту власних територій та громадян, а й сприяють міжнародній стабільності та подоланню викликів, що постали перед всією світовою спільнотою. Активна співпраця на міжнародній арені дозволяє обмінюватися досвідом та кращими практиками, що відображається у розробці та впровадженні ефективних заходів безпеки.

Розглядаючи співпрацю України із Великою Британією ми розділили її на два періоди:

1. Від становлення незалежності до 2014 року.
2. Від 2014 року до сьогодення.

Перший період.

Після здобуття Україною незалежності в 1991 році співпраця у сфері безпеки з Великою Британією стала одним із ключових пріоритетів у зовнішній політиці країни. Цей напрямок розвивався поетапно, заснований на загальних цінностях демократії, верховенства права та поваги до міжнародного правопорядку. Спільна спрямованість на підтримку міжнародного миру та стабільності дозволила обом країнам спільно працювати над вирішенням різних викликів у сфері безпеки, сприяючи взаємному розвитку та співпраці.

У 1994 році Україна вступила до Програми НАТО «Партнерство заради миру» (ПЗМ), що відкрило шлях до близького співробітництва з НАТО та її

членами, у тому числі з Великою Британією. Ця ініціатива включала широкий спектр заходів, таких як спільні військові навчання, обмін розвідданими та спільні програми реформування в секторі безпеки. Участь в цій програмі дозволила Україні поглибити свої військові та безпекові зв'язки з НАТО та її партнерами, а також сприяла підвищенню рівня професіоналізму та ефективності військово-безпекових структур країни.

Наступним нормативно-правовим актом, на який, як ми вважаємо, варто звернути увагу є історична Угода про співпрацю у сфері оборони, яку країни уклали у 1998 році під час візиту прем'єр-міністра Тоні Блера до Києва. Цей документ відзначився як перша офіційна оборонна угода між країнами, що засвідчила глибокий інтерес обох сторін до співробітництва у цій стратегічно важливій сфері. Серед головних положень угоди були обмін військовими експертами, спільні дослідження та розробки в галузі оборони, а також проведення спільних навчань. Ця угода відкрила нові можливості для поглиблення співпраці між Україною та Великою Британією в оборонній галузі та зміцнення військово-технічного партнерства між країнами.

Угода про співпрацю у сфері боротьби з тероризмом, укладена у 2004 році, стала важливим кроком для підсилення взаємодії між Україною та Великою Британією у контексті глобальних загроз безпеці, зокрема після терактів 11 вересня 2001 року. Головною метою угоди було посилення співпраці у таких напрямках, як обмін розвідданими, боротьба з фінансуванням тероризму та запобігання терористичним актам. Ця угода відображала спільну рішучість обох країн боротися з міжнародним тероризмом та сприяти зміцненню безпеки не лише на національному рівні, але й на міжнародній арені.

Україна та Велика Британія брали активну участь у спільних миротворчих місіях у різних країнах, серед яких Косово, Боснія та Герцеговина та Афганістан. Цей спільний досвід допоміг зміцнити співпрацю та взаєморозуміння між обома

країнами. Участь у таких місіях сприяла не лише забезпеченню стабільності та миру у відповідних регіонах, але й сприяла розвитку військово-технічного співробітництва та військового досвіду. Це підкреслило глибоке зобов'язання обох країн до спільного вирішення міжнародних проблем та підтримки мирних ініціатив у світі.

У Косово та Герцеговині місії спрямовувалися на підтримку відновлення міжетнічної гармонії та побудови демократичних інститутів у контексті постконфліктної реконструкції. У свою чергу, участь у місіях в Афганістані мала на меті боротьбу з тероризмом, забезпечення безпеки та підтримку демократичного розвитку в країні. Ці місії стали важливими кроками у забезпеченні міжнародного миру та стабільності та свідчать про зобов'язання обох країн сприяти стабільності та мирному врегулюванню конфліктів у світі.

У 2004 році Європейський Союз та НАТО в рамках Європейської політики сусідства (ЄПС) впровадили програму «Ширша Європа», спрямовану на підтримку країн Східної Європи, включаючи Україну, у покращенні їхніх секторів безпеки та оборони. У цьому процесі Велика Британія відіграє важливу роль, забезпечуючи Україні технічну допомогу та експертизу. Участь Великої Британії у програмі підкреслює глибоке зобов'язання сприяти стабільності та безпеці в Європі та підтримувати реформи в країнах, що прагнуть до партнерства з ЄС та НАТО. Ця спільна ініціатива свідчить про важливість співпраці та взаємодії між країнами для зміцнення міжнародної безпеки та стабільності. Важливо відзначити, що це лише декілька з ключових ініціатив. Протягом цього періоду існувало багато інших програм та проєктів, які сприяли співпраці у сфері безпеки між Україною та Великою Британією.

Співпраця між Україною та Великою Британією відіграла важливу роль у зміцненні безпеки та стабільності в Європі, проте з 2014 року співпраця у цій

сфері значно поглибилася та розширилася у відповідь на агресію Росії проти України.

Другий період.

Від початку російської агресії по відношенню до України активна підтримка Сполученого Королівства стала неабиякою опорою для нашої країни, яка на той момент не змогла досягти стабільності навіть на державному рівні. У цьому контексті Лондон вживав низку заходів, включаючи введення санкцій та інших обмежувальних заходів, як у вигляді односторонніх дій, так і в рамках багатосторонніх форматів. Зокрема, Британія активно сприяє Україні на різноманітних міжнародних форумах, включаючи ООН, ОБСЄ, НАТО, Раду Європи, ЄС та ЮНЕСКО. Політичний діалог на найвищому рівні досяг несамоовитої активності, що відзначається найвищим рівнем за всю історію відносин між країнами [31].

Починаючи з 2014 року Велика Британія розпочала надавати Україні нелетальну військову допомогу, включаючи бронежилети, каски та медичне обладнання, після анексії Криму Росією та початку війни на Донбасі, а британські інструктори розпочали проведення навчань для українських військових з питань тактики, логістики та розвідки.

У 2015 році Україна та Велика Британія підписали Угоду про безпеку та оборону, яка передбачала посилення співпраці у сфері оборони, включаючи обмін розвідданими та спільні військові навчання. У цей період Велика Британія асигнувала 30 мільйонів фунтів стерлінгів на створення Фонду оборонних реформ з метою надання допомоги Україні у модернізації її військових сил.

У листопаді 2018 року була випущена спільна заява міністерств оборони, в якій були визначені основні пріоритети у сфері безпеки, зокрема кіберзахист, протидія гібридним загрозам, військова розвідка, розширення операції «Orbital»

(Об'єднана цільова група Збройних Сил Великої Британії – Україна), військова освіта, військово-технічне співробітництво та розвиток оборонної інфраструктури.

Процес українсько-британської військово-політичної співпраці розвинувся в кілька основних напрямів. Ці напрями включають в себе активний діалог між штабами всіх родів та видів збройних сил для координації позицій, інституційне реформування української армії та досягнення сумісності, проведення спільних навчань («Козацький степ», «Козацький експрес», «Козацька булава») з військовими підрозділами інших держав НАТО, спільну участь у миротворчих місіях, таких як у Іраку, організацію курсів перепідготовки для українських військових, які включають вивчення англійської мови, права та інформаційних технологій. Зокрема, з 2015 року реалізується навчально-тренувальна місія «Orbital», яка надає можливість перепідготовки для великої кількості осіб, аби вони здобули актуальні навички та знання [2].

Протягом 2017 року Україна та Велика Британія оголосили про стратегічне партнерство, яке передбачало поглиблення співпраці у сфері оборони, торгівлі та енергетики, а також провели спільні військові навчання Sea Breeze та Amber Rose [40].

2018-2020 роки були також доволі продуктивними в контексті співпраці між Україною та Сполученим Королівством. Велика Британія продовжувала підтримувати санкції проти Росії, запроваджені через її агресію проти України, а також збільшила свою військову допомогу Україні до 130 мільйонів фунтів стерлінгів, включаючи постачання патрульних катерів та броньованих машин Wolfhound. У 2018 році Львові було відкрито військовий госпіталь, який був побудований за допомогою Великої Британії.

2019 рік відзначився підписанням Кримської декларації, в якій країни не визнали анексію Криму росією. Велика Британія продовжувала підтримувати суверенітет та територіальну цілісність України та продовжувала співпрацювати у

сфері оборони, проводячи спільні військові навчання та обмін розвідданими.

Після вторгнення росії у 2022 році, Велика Британія надала Україні значну військову, фінансову та гуманітарну допомогу, виявляючи велику солідарність у цей непростий час. Крім того, у відповідь на це вторгнення, Велика Британія вжила одні з найжорсткіших санкцій проти Росії, що відображає її рішучу позицію у відстоюванні міжнародного правопорядку та територіальної цілісності України. Не менш важливою є і дипломатична підтримка Великої Британії, яка активно лобіює на міжнародній арені, націлившись на підтримку України, і виступає за збереження міжнародного миру та безпеки.

Від 1991 року співпраця між Україною та Великобританією у сфері безпеки пройшла значний етап еволюції. Вона розвивалася від початкового партнерства до стратегічного альянсу, що став особливо важливим у контексті російської агресії. Починаючи з взаємних зусиль у формуванні безпекових стратегій та обмінів військовим досвідом, співпраця просунулася до глибокого співробітництва в сфері військової підготовки, спільних військових навчань та координації у сфері кібербезпеки. Нинішній стратегічний альянс між обома країнами відображає спільне прагнення забезпечити мир та стабільність у регіоні, враховуючи виклики, які ставить перед ними російська агресія. Зауважимо, що саме обставини воєнної загрози Україні, а не мирного часу стали головним стимулом для виходу українсько-британських відносин на якісно новий рівень [2].

3.3. Спільна участь у миротворчих місіях та операціях

Україна та Велика Британія співпрацюють у миротворчих місіях у різних куточках світу, взаємодіючи одна з одною для забезпечення міжнародної стабільності та безпеки. Спільні дії країн виявляються в різноманітних сценаріях, включаючи допомогу в складних регіональних конфліктах та участь у

миротворчих операціях та гуманітарних місіях. Обидві країни активно співпрацюють у мультинагальних місіях ООН та операціях НАТО. Це свідчить про їхню відданість загальним цілям демократії, прав людини та міжнародного порядку. Така співпраця не тільки підтверджує тісний зв'язок між країнами, але і висвітлює необхідність спільних зусиль для збереження миру та безпеки в світі.

Отож, Україна та Велика Британія є активними учасниками багатьох миротворчих місій. Наприклад, KFOR (Kosovo Force) від 1999 року, що була започаткована з метою забезпечення стабільності та безпеки в Косово після закінчення конфлікту [37]. Співпраця в рамках цієї місії мала ключове значення у подальших глобальних зусиллях з вирішення кризових ситуацій та збереження миру в цьому регіоні.

Військові з України та Великої Британії разом виконують патрулювання на території Косова задля забезпечення безпеки місцевого населення та уникнення можливих конфліктів. Крім того, вони співпрацюють з місцевим урядом та іншими міжнародними організаціями для підтримки у Косово правопорядку та встановлення верховенства права .

Свого часу Сполучене Королівство надзвичайно допомагало Україні у навчанні та підготовці миротворців для місії KFOR, проводячи навчання тактиці, надання першої допомоги, використання зброї та інших ключових навичок, необхідних для миротворчої діяльності.

Україна та Велика Британія активно обмінюються досвідом і знаннями щодо миротворчих операцій, що допомагає їм ефективніше співпрацювати в рамках місії KFOR. Крім того, вони співпрацюють з іншими міжнародними партнерами задля вирішення політичних та дипломатичних питань, пов'язаних із ситуацією в Косово, таких як підтримка діалогу між сторонами конфлікту та сприяння мирному врегулюванню конфлікту, а також надають гуманітарну допомогу населенню Косово, зосереджуючись на питаннях охорони здоров'я, освіти та

продовольчої безпеки.

Співпраця між Україною та Великою Британією в місії KFOR має важливе значення у забезпеченні миру та стабільності в Косово. Їхні спільні цінності та бажання створювати безпечніше середовище роблять їх важливими союзниками у цьому важливому завданні.

Окрім KFOR країни мали можливість прийняти участь і в інших миротворчих операціях, наприклад, тренувально-дорадчій Місії НАТО «Рішуча підтримка» в Ісламській Республіці Афганістан (Місія РП-А) [37].

З 2014 по 2021 рік Україна та Велика Британія активно співпрацювали в рамках місії «Рішуча підтримка» в Афганістані. Їхня співпраця була важливою для забезпечення стабільності та безпеки країни, а також для допомоги афганським силам безпеки в боротьбі з талібами.

Україна та Велика Британія надсилали до РП-А військових, які служили в різних підрозділах місії. Афганські солдати та працівники сил безпеки отримали допомогу у вдосконаленні своїх навичок і можливостей через навчання та підготовку, які проводили військові з обох країн. Українські та британські військові співпрацювали в операціях з патрулювання, контролю над натовпом, захисту цивільного населення.

Місія була завершена 31 серпня 2021 року, коли Сполучені Штати вивели свої війська з Афганістану, що спричинило повернення талібів до влади та значне погіршення безпекової ситуації в країні.

Попри досить песимістичне завершення місії, варто відмітити, що співпраця України та Великої Британії в РП-А досить довгий період сприяла миру та стабільності в Афганістані. У них були спільні цінності та бажання створити для афганців краще майбутнє.

Україна та Великобританія активно співпрацювали в Місії НАТО з тренувань в Іраку (NTMI), яка діяла з 2004 по 2011 рік [37]. Партнерство України та Великої

Британії відіграло значну роль у навчанні та підготовці іракських сил безпеки, що сприяло підвищенню навичок та здатностей у протидії тероризму та забезпеченні безпеки у країні.

Військові інструктори, які були відправлені від кожної країни-учасниці до Іраку, співпрацювали у розробці та безпосередньому навчанні іракських солдатів тактиці, бойовій підготовці, зосереджуючись на розвідці, саперній справі та медичній допомозі.

Участь британських і українських військових у миротворчих операціях з іракськими колегами була важливою частиною зміцнення обороноздатності Іраку та підготовки країни до самостійного забезпечення власної безпеки.

Існує безліч інших, не менш важливих місій, в яких брали участь Україна та Велика Британія. Серед таких відмітимо операцію ООН «MONUSCO» (Демократична Республіка Конго, 2010 р.); Операцію ООН «UNMISS» (Південний Судан, 2011 р.); Операцію ООН «MINUSCA» (Центральноафриканська Республіка, 2014 р.); Операцію ООН «MINUSMA» (Малі, 2013 р.) [24]. Україна надсилала до виконання місій своїх миротворців, а Сполучене Королівство зайнялося фінансовою та логістичною стороною підтримки місій. Однак, у зв'язку із подіями 2022 року, Україна була змушена відкликати деяку частину наданих зі свого боку миротворців, хоча станом на 2024 рік Україна залишає на територіях близько 400 осіб задля підтримки миру у цих регіонах.

Незавдовго до повномаштабного вторгнення росії на територію України, остання мала намір приєднатися до ще декількох місій НАТО, в яких Великобританія виступає одним із ключових контрибуторів, а саме - Місія НАТО в Іраку та операції «Морський охоронець» у Середземному морі. Проте, обставини, що склалися після 24 лютого 2022 року, сприяли відкладенню прийняття рішення відносно участі України у зазначених вище операціях.

Підсумовуючи викладений вище матеріал, зазначимо, що співпраця України та Великобританії в миротворчих операціях відіграє важливу роль у збереженні миру та стабільності у світі. Спільна участь в миротворчих місіях протягом багатьох років зміцнювала стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством, миротворчі операції дають українським та британським військовослужбовцям цінний досвід роботи в міжнародному просторі і, що не менш важливо, участь в миротворчих місіях підвищує міжнародний авторитет України та Британії, яка після виходу із Європейського Союзу націлена на пошук свого місця у світі поза межами ЄС та запровадження практики ведення діалогу із цивілізованим світом у форматі двосторонніх відносин.

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПАРТНЕРСТВА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА УКРАЇНИ: ПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

4.1. Можливості для поглиблення співпраці в політичній сфері

Політичні відносини між Україною та Великобританією пройшли надзвичайно складний та довгий шлях, проте наразі ми можемо говорити про їх активний та позитивний розвиток. Зауважимо, що зв'язок, утворений між Україною та Британією слід розглядати в контексті глобальних подій, які відбувалися від самого початку цього століття, а також враховуючи політичний курс провідних світових держав і регіональних об'єднань, на що ми і спиралися протягом всього дослідження.

На сьогоднішній день ми можемо говорити про Великобританію як важливого для України стратегічного партнера. Активна співпраця цих країн охоплює безліч сфер: від продовольчої до політичної. Розглянувши у попередніх розділах зміст політичної співпраці між Україною та Великобританією, перед нами вимальовується картина, де Україна та Великобританія протягом багатьох років зберігають теплі та досить перспективні відносини.

Вже зараз ми бачимо неймовірно потужну підтримку з боку британських партнерів у питанні суверенітету та територіальної цілісності України. Великобританія протягом багатьох років залишається незмінно цінним партнером у колективному протистоянні російській агресії по відношенню як до України, так і до всього західного суспільства. Варто тільки підрахувати весь той об'єм допомоги, яка була надана Великобританією Україні задля досягнення спільної

цілі – забезпечення миру та стабільності у світі шляхом протидії всім існуючим та можливим глобальним загрозам.

Українсько-британські відносини підкріплені їх участю у міжнародних організаціях. Великобританія, в силу власних можливостей, попри всі труднощі, продовжує сприяти просуванню України в рамках НАТО, ООН, ОБСЄ, ЄС, ЮНЕСКО та інших організацій міжнародного рівня. Великобританія є одним з архітекторів відносин України з ЄС і НАТО. Послідовна, але поміркована прагматична підтримка наближення України до ЄС із визнанням перспективи членства відповідала традиційній британській моделі євроінтеграції [2]. У якості підтвердження виступає схвалена та затверджена у програмі ЄС «Східне партнерство» політика сусідства, ініціаторами якої, свого часу, стали Швеція та Великобританія. Відзначимо, що дана ініціатива, якій більше 10 років, до цього часу залишається фундаментальною основою нинішньої стратегії ЄС по відношенню до України. Попри відбувшися у 2020 році Brexit Британія продовжує підтримувати Україну на шляху євроатлантичної інтеграції та її офіційного членства у Європейському Союзі.

Подібна динаміка спостерігається і в контексті відносин України з НАТО. Однак у військово-політичному вимірі Британія пропонує більш дієвий підхід, запровадивши активну співпрацю з Києвом на рівні окремих програм та інших форматів оборонної кооперації із залученням третіх країн [2] (наприклад, альянс України, Великої Британії і Польщі, заснований 17 лютого 2022 року як реакція на агресивну політику росії, яка становить реальну загрозу для всього цивілізованого світу).

Великобританія має можливість розглядати Україну з точки зору оборони та безпеки у двосторонньому контексті, відокремленому від широкомасштабних європейських амбіцій щодо економічної інтеграції [16]. Вона є одним з ключових союзників України у цій сфері, і очікується, що їхнє партнерство буде зміцнюватися через різноманітні ініціативи, такі як навчання українських військовослужбовців, постачання зброї та військового обладнання, спільні військові навчання, а також обмін досвідом та технологіями для підвищення обороноздатності обох країн.

Розвиток торговельно-економічних відносин між Україною та Великою Британією також має великий потенціал. І це пояснюється, по-перше, впровадженням українським урядом ряду реформ, спрямованих на покращення інвестиційного клімату в країні; По-друге, позитивною динамікою економіки України у порівнянні з іншими країнами Центральної та Східної Європи, яка спостерігалася до початку повномасштабного вторгнення росії, що робить український ринок потенційно привабливим для британських компаній, зацікавлених у пошуку нових можливостей для свого розвитку; По-третє, укладена між Україною та Великобританією у 2020 році угода про вільну торгівлю, яка припинила дію мит та інших торговельних бар'єрів між цими двома країнами, сприяє зручному експорту продукції британськими компаніями до України та українськими компаніями до Великої Британії; По-четверте, через розширення української діаспори у Британії, популяризацію української культури, а також зростаючий інтерес до інвестицій в Україну, у Великій Британії росте попит на українські товари та послуги; По-п'яте, у Великобританії та Україні існують значні перетини інтересів у таких галузях, як енергетика, сільське господарство, інфраструктура та інформаційні технології, що сприяє розвитку співпраці між компаніями обох країн у перелічених галузях.

Зважаючи на нинішню ситуацію у політичних відносинах між Україною та Сполученим Королівством, досить легко припуститися думки, що подальша співпраця матиме позитивні наслідки та характеризуватиметься динамічним розвитком і зближенням. Проте, зауважимо, що прогнозувати майбутнє завжди складно, особливо в таких складних геополітичних обставинах, які склалися наразі, адже невідомо, які перешкоди та виклики можуть трапитись на шляху подальшої співпраці.

4.2. Виклики та перешкоди на шляху співпраці України та Великої

Британії

Цілком взаємообумовлено виглядає той факт, що разом із геополітичними змінами у світ приходять і нові загрози, які з високою долею вірогідності можуть негативним чином впливати на, здавалося б, міцні та перспективні відносини між країнами. Виклики, які можуть становити загрозу для подальшого співробітництва можуть траплятися там, де їх не очікуєш.

Попри гучні заяви британських прем'єр-міністрів (спочатку Бориса Джонсона до відставки у 2022 році, згодом Ліз Трасс, яка стала послідовницею Б.Джонсона, а наразі і Ріші Сунака, який очолює уряд Великобританії) відносно безумовної та беззворотньої підтримки України на шляху до перемоги над путінським режимом, який несе загрозу українській суверенності та світовій стабільності, складно гарантувати, що ситуація не зміниться і всебічна підтримка нинішнього, одного з найбільших партнерів України, не стане черговою гучною обіцянкою, яка надалі не буде нічим підкріплена.

Воєнна загроза стала головним стимулом для розвитку відносин між Україною та Великобританією, проте саме вона може стати причиною погіршення стосунків, оскільки війна – це, насамперед, ризики та невизначеність.

Так, затяжна війна призводить до економічного спаду в країні, що може негативним чином впливати на співпрацю, оскільки Британія розглядає Україну як «величезну інвестиційну можливість». Воєнні конфлікти створюють велику невизначеність і ризики для інвестицій і співпраці, оскільки обставини можуть швидко та непередбачувано змінюватися, а ризики для бізнесу, відповідно, зростати. Під удар підпадають як безпека активів і персоналу, так і саме регулятивне середовище, яке передбачає зміни в законах, податкових ставках, обмеження на торгівлю та інших правилах, які регулюють бізнес. Тож, компаніям не залишається нічого, окрім пошуку більш стабільного ринку.

Війна є виснажливою як для її безпосередніх учасників, так і для партнерів,

які всебічно сприяють її завершенню. Так, тривала війна може врешті сприяти втомленню громадськості Великобританії від конфлікту, що призведе до зменшення рівня підтримки України. Такий внутрішньополітичний клімат, в свою чергу, може тиснути на британський уряд, через що останній буде вимушений приймати рішення щодо зменшення обсягу допомоги або навіть почати шукати компроміси з росією. Майже неминуче виникнення дискусій та політичних напружень у британському суспільстві, що можуть спричинити зміни щодо зовнішньополітичних рішень Сполученого Королівства та її підходів до міжнародних конфліктів. В такому випадку, збереження підтримки України в подібних умовах зажелить в першу чергу від ефективної комунікації уряду із британським суспільством відносно мети та необхідності підтримки, а також забезпечення розуміння важливості утримання стабільності та правового порядку в регіоні.

Затяжна війна може призвести до зміщення пріоритетів та ігнорування інших важливих політичних аспектів (економіки, соціальної політики та інше). Через зосередженість на питаннях оборони та безпеки, ресурсозабезпечення інших галузей (таких як освіта, охорона здоров'я, інфраструктура) може суттєво знизитись, що також породить хвилю внутрішніх невдоволень та дискусій, як в Україні, так і у Великобританії. Запобігти виникненню дисбалансу у виділенні ресурсів та увазі на питаннях оборони важливо підійти до цього питання шляхом ретельного планування бюджету та забезпечення стабільного фінансування інших галузей. Проте, оскільки війна - це не про стабільність, важливо шукати можливості для встановлення чітких механізмів розподілу фінансів.

До того ж, нестабільність спричинена конфліктом в Україні можуть стати причиною гуманітарної катастрофи, яка загрожує поширенням на місцеве населення. Це може поставити перед Великобританією надзвичайно складні

моральні та політичні виклики, такі як вирішення питання про гуманітарну допомогу та реакції на гуманітарні кризи.

Загалом, війна може призвести до дестабілізації усього регіону, що може суттєво підірвати політичні зв'язки між Україною, Сполученим Королівством та іншими українськими партнерами. Така ситуація створить неспокійне та непередбачуване середовище, в якому буде важко продовжувати розвиток дипломатичних відносин та співпрацю. Помітні економічні виклики, спричинені затяжною війною, також можуть торкнутися як України, так і інших країн, які залучені до війни, в тому числі і Британії, що, в свою чергу, загрожує збільшенням безробіття, зменшенням інвестицій та загального спаду економічної активності.

Попри всі можливі ризики, Сполучене Королівство, на ряду із іншими партнерами, продовжує активно підтримувати Україну в її боротьбі за місце на світовій арені надаючи всю необхідну допомогу. На сьогоднішній день двостороння співпраця між Україною та Британією відбувається за трьома цільовими напрямками – гуманітарне фінансування діяльності в зонах конфлікту, військова допомога та фінансування реформ через фонди ефективного управління [28].

Наразі прогнози щодо подальшої співпраці України та Британії є позитивними. Уряд Британії продовжує розглядати Україну як гідного уваги геополітичного актора і стратегічного партнера. Обидві країни націлені на подальше зміцнення як торговельних, так і політичних відносин. І Британія і Україна докладають максимум зусиль для того, аби їхня співпраця була можливою в довгостроковій перспективі, оскільки такий тандем є по-справжньому багатообіцяючим.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи дане дослідження, присвячене достатньо актуальній та, на нашу думку, цікавій темі співпраці України та Великобританії в контексті сучасних безпекових відносин в політичному аспекті, зазначимо, що не дивлячись на всі труднощі, які виникали впродовж всього шляху становлення українсько-британських взаємовідносин, вони таки змогли стати одне для одного надійним політичним партнером.

Попри деяку відчуженість Сполученого Королівства по відношенню до новоспеченої учасниці міжнародної політики у перші роки після проголошення її незалежності, Україні вдалося довести світову, що вона заслуговує на те, аби мати власне місце в геополітиці поміж більш потужних держав.

Політичні відносини між Україною і Великою Британією успішно виконують поставлені перед ними завдання, поступово створюючи міцну базу для подальшої співпраці у всеможливих сферах діяльності обох країн. Впродовж 33 років ці відносини збагачувалися важливим для обох сторін досвідом, що відкривав перспективи для їх подальшого поглиблення та розвитку при стабільній геополітичній ситуації, якої, як показує історія, досягти можливо тільки шляхом ефективної комунікації між країнами та їх взаємної підтримки.

Впродовж нашого дослідження було визначено, звідки йде коріння багатовікової співпраці України та Британії, яким був клімат тодішньої Європи та яким чином він впливав на формування та розвиток цих взаємовідносин. Протягом усього періоду співпраці, відносини між Україною та Великобританією постійно зміцнювалися. Розуміння історичного контексту цих відносин до моменту становлення України як незалежної держави у 1991 році, дає можливість усвідомити цінність цієї співпраці та важливість її подальшого укріплення.

Найголовніше, що варто зрозуміти досліджуючи дану тему - чому дві, здається, зовсім різні країни, мають так багато спільного та чому їх подальша співпраця взагалі можлива. Перше, і, мабуть, ключове - те, що обидві країни віддані принципам демократії, верховенства права та захисту основних прав та свобод своїх громадян. Ці цінності слугують свого роду фундаментом для тісної співпраці та взаєморозуміння між ними.

Друге, що об'єднує країни – це, власне, спільне прагнення світової стабільності та безпеки. Сучасні виклики (такі як війни, пандемії, тероризм, екологічні катастрофи та інше) об'єднали навколо себе всі цивілізовані країни, які вже зараз докладають всі можливі зусилля задля кращого для всього світу майбутнього. Україна та Великобританія мають багатий досвід спільної участі у вирішенні глобальних та регіональних питань - співпраця в рамках Чорноморського регіону, підтримка євроатлантичної інтеграції України, боротьба з корупцією, надання допомоги жертвам конфліктів та стихійних лих, підтримка біженців та внутрішньо переміщених осіб, сприяння гуманітарним організаціям, боротьба з тероризмом та екстремізмом, боротьба з кіберзлочинністю, а також підтримка країн в питанні безпеки та оборони, що включає в себе спільні навчання та тренування, обмін розвідданими, надання військової допомоги та інше. І все це робиться, в першу чергу для того, аби світ, який ми знаємо, був безпечним, процвітаючим та стабільним.

Загалом, беручи до уваги сучасну політичну обстановку і тривалу історичну співпрацю України та Великобританії, яка пройшла через складні та неоднозначні періоди (наприклад, період з 2001 по 2004 рік, коли розвиток України не відповідав баченням британського уряду, що негативним чином позначилося на дипломатичних відносинах у зазначений період) причини очікувати, що політична співпраця між двома країнами продовжуватиме далі розвиватися та зміцнюватися. Вже протягом багато років Сполучене Королівство доводить свою стійку позицію

в питанні спільного захисту української суверенності та незалежності. Сучасна Британія щиро зацікавлена у вільній та демократичній Україні, що простежується в її активній підтримці та співпраці у всіх політичних сферах, починаючи з економічної, закінчуючи оборонною.

Світ має тенденцію постійно змінюватися, а з ним змінюються і виклики, і пріоритети, які ставляться перед країнами. Всі зміни мають вплив навіть на найстабільніші, на перший погляд, політичні відносини. Коли країна не здатна адаптуватися під нові виклики, це закінчується для неї досить трагічно. Ніяких гарантій на щасливе та світле майбутнє, на жаль, не має жодна країна у світі. Проте, завжди є можливість передбачити та запобігти катастрофі шляхом детального аналізу історичних подій, які відбувалися всередині тої чи іншої країни. Історія є циклічною, коли її уроки не завчені. Тож, прогнозувати майбутнє можливо тільки тоді, коли проаналізовано пройдений країнами історичний шлях та знайдені відповіді на всеможливі виклики, які можуть трапитися у майбутньому. Саме тому ми і вважаємо дослідження обраної нами теми важливим внеском у розвиток майбутнього українсько-британських відносин, які обіцяють бути міцними ще протягом багатьох наступних років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бровко А. Г. Співробітництво України та Великобританії в контексті сучасних міжнародних відносин: політичний вектор. *Проблеми міжнародних відносин. Збірник наукових праць Серія: політичні науки*. 2019. № 15. С. 109–128.
2. Буглай Н., Грубінко А. В. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства). *Український історичний журнал*. 2022. № 1. С. 206–219.
3. Будко М. Вплив брекзиту на політичні відносини між Україною і Великою Британією (крос-медійний аспект). *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2019. № 13. С. 191–194.
4. Грубінко А. В. Українсько-британські відносини у 1991-2004 рр. (політичне та військове співробітництво) : Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Тернопіль, 2007. 187 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/841>
5. Грубінко А. В. Участь Великої Британії у європейській політичній інтеграції: між атлантизмом та європеїзмом. *Європейські історичні студії*. 2015. №1. С. 6–17.
6. Договір про принципи відносин і співробітництво між Україною і Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_040#Text
7. Договірно-правова база між Україною та Великою Британією. Консульство України в Единбурзі [офіційна веб-сторінка]. URL: <https://edinburgh.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrayinoyu-ta-velikoyu-britaniyeyu>
8. Дуляницький В. Геополітична ситуація в світі після закінчення холодної війни. *Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії наукові*

записки рівненського державного гуманітарного університету. 2015. № 26. С. 167–168.

9. Забара І. М. Міжнародна інформаційна безпека: сучасні концепції в міжнародному праві. *Теорія і практика правознавства*. 2018. № 2. С. 64–71.

10. Заплатинський В. Безпека в структурі потреб людини за А. Маслоу. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ" : збірник наукових праць. Тематичний випуск.: нові рішення в сучасних технологіях*. 2010. № 17. С. 50–54.

11. Заплатинський В. Логіко-детермінантні підходи до розуміння поняття «безпека». *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2012. № 5.

12. Запорожець О.І. Міжнародні сучасні аспекти безпеки життєдіяльності людини. В зб. *Безпека життя і діяльності людини — освіта, наука, практика: Матеріали другої науково-методичної конференції*. 2003. К.: НАУ. С. 3-8.

13. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.05.2024).

14. Кравець Р. Українсько-британські зв'язки. *Ukrainians in the UK*. 2009. URL: <https://www.ukrainiansintheuk.info/ukr/01/ubzviazky-u.htm> (дата звернення: 18.05.2024).

15. Крушинський В. Ю. Британсько-українські відносини з питань євроінтеграції. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2005. Вип. 57, ч. 1. С. 103–112.

16. Курило М., Полич М. Перспективи розвитку відносин україна–велика британія. Глобальні перспективи розвитку України: я живу в майбутньому (Б. Гаврилишин). 2023. С. 67.

17. Ліпкан В.А. Стратегія державної інфраструктурної політики України: словник. Київ: В. А. Ліпкан, 2023. С.252.

18. Лук'янчук Р. В. Міжнародне співробітництво у сфері забезпечення кібернетичної безпеки: державні пріоритети. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія "Державне управління"*. 2015. № 4 (79). С. 50–56.

19. Меморандум про взаєморозуміння між Державною службою фінансового моніторингу України та Підрозділом фінансової розвідки Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії за погодженням Генерального Директора Агенції з питань національної злочинності щодо співробітництва в сфері протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_001-18#Text

20. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України і Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо співробітництва у сфері оборони. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_038#Text

21. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_024#Text

22. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії стосовно використання українських полігонів збройними силами Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Верховна

Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_029#Text

23. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерством енергетики й кліматичних змін Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у сфері радіаційної безпеки, фізичного захисту й нерозповсюдження ядерних матеріалів. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_031#Text

24. Миротворці ООН: у яких країнах проходять операції з підтримки миру.
Слово i Діло. URL:
<https://www.slovoidilo.ua/2023/06/15/infografika/svit/myrotvorczy-oon-yakux-krayinax-proxodyat-operacziyi-pidtrymky-myru>

25. Неботов П. Г. Оцінка потенційного впливу від виходу Великобританії з ЄС на розвиток економіки України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. № 8. С. 95–99.

26. Програмна допомога Великої Британії для України у 2018-2019. GOV.UK. URL:
<https://www.gov.uk/government/news/uk-programme-assistance-to-ukraine-2018-2019.uk>

27. Протокол про подальший розвиток військового співробітництва між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Великої Британії та Північної Ірландії. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_027#Text

28. Путченко Ю.С. Українсько-британські відносини на сучасному етапі. 2023. С. 53.

29. Савін С. Розвиток українсько-британських політичних відносин у другій половині 1990-х років. *Вісник Київського міжнародного університету*. 2007. № 5. С. 84–95.

30. Савін С. Потенціал українсько-британського партнерства та можливості його реалізації у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 1(6). С. 182–189.

31. Складенко К. Політико-правова співпраця України та Великобританії на початку ХХІ століття. *Емінак*. 2017. № 2(2). С. 81–85.

32. Снігир О. Стан та перспективи розвитку відносин України та Великобританії. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL:

<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/stan-ta-perspektivi-rozvitku-vi-dnosin-ukraini-ta-velikobritanii>.

33. Соколова В. Британо-українські відносини: еволюція та перспективи. *Evropský politický a právní diskurz*. 2017. №4. С. 45–52.

34. Стужук Ю. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни | Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень НУОУ імені Івана Черняхівського. URL: <http://znp-cvds.nuou.org.ua/article/view/267500> (дата звернення: 18.05.2024).

35. Угода про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії. Верховна Рада України [офіційна веб-сторінка]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_001-20#Text

36. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії // Президент України [офіційна веб-сторінка]. URL:

<https://www.president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobotnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-88277>

37. Участь України у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки під проводом Альянсу, Силах реагування НАТО та навчаннях. Місія України при НАТО. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/ukrayina-ta-nato/uchast-ukrayini-u-mirotvorchih-operaciyah-pid-provodom-alyansu>

38. Черінько І. Українсько-британські відносини: історія та сучасність. *Наук. зап. ін-ту політ. і етнонац. дослідж.* 2009. № 43. С. 313–321.

39. Our history. United Nations Peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history>

40. UK training Ukrainians to fight in 'Western way' with less ammunition - minister. Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/uk-training-ukrainians-fight-western-way-with-less-ammunition-minister-2023-02-15/>

41. Ministry of Defence. UK relationship with Ukraine strengthened by Defence agreement. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/news/uk-relationship-with-ukraine-strengthened-by-defence-agreement>